

חינוך מיני-חברתי לאנשים עם מוגבלות

האגודה להגנת הילד
מפני העוולות פיזיות, מנטליות ורושיות

משרד הרווחה
והשירותים החברתיים

משרד החינוך
משרד הבריאות

ג'וינט ישראל אשלים
יחד בעשייה חברתית למען ילדים ונוער

חינוך מיני מהו?

מונח המתייחס למכלול תהליכי הלמידה המתקיימים לאורך החיים באופן גלוי או נסתר, פורמלי ושאינו פורמלי, מתוכנן או מזדמן, בהם האדם רוכש ידע, מפתח ומעצב את עמדותיו ותפיסותיו ביחס להיבטים שונים של מיניות האדם (פיזיים, רגשיים וערכיים) וצובר מיומנויות וכישורים כך שיוכל לקבל החלטות מודעות הקשורות למיניות ולקשרים חברתיים, בין-אישיים, מיניים ואינטימיים.

מטרות החינוך המיני-חברתי

- לסייע לפרט לכבד את עצמו ולהרגיש בנוח ביחס לגופו, למיניותו, לזהותו המינית ולצרכיו המיניים והחברתיים.
- לסייע לפרט בפיתוח עמדות אישיות חיוביות ביחס למיניות האדם.
- לסייע בידי אנשים להתמודד עם תהליכים ועם שינויים התפתחותיים גופניים ומיניים המתרחשים במהלך החיים.
- להכין את הפרט להתמודדות עם הזדמנויות, עם התנסויות ועם אחריות הקשורות למיניות האדם, לקשרים שלו ולמערכות יחסים שונות.
- לסייע בידי הפרט בקבלת החלטות מודעות, בטוחות, בריאות...
- להקנות לפרט כלים ומיומנויות שיסייעו בפיתוח קשרי חברות המבוססים על כבוד, אמון, אהבה ודאגה הדדיים.

התייחסות החברה למיניות האדם עם נכות התפתחותית

- יופי, נעורים ובריאות הם דרישות מוקדמות למיניות בחברה המערבית (כמסרים חברתיים).
- על רקע תפיסות אלו, ניתן למצוא ביטויים חברתיים הכוללים: תחושת אי-נוחות, התעלמות, גינוי, חרדה ועוד.

קיימים מיתוסים רבים ומגוונים ביחס לחיבור שבין מיניות לנכות. להלן רשימה חלקית:

- הם א-סקסואליים (חסרי מיניות).
- הם ילדים בגוף בוגר, ולכן הם זקוקים להגנה ממגע עם אחרים.
- יש להם דחפים מיניים מוגברים, בלתי-נשלטים.
- הם אינם יכולים להגיע לסיפוק מיני.
- בעיות מיניות של אנשים עם נכות הן תוצר של הנכות.
- הם מולידים ילדים עם נכות, ולכן יש למנוע ככל האפשר מגע מיני והיריון.
- הם צריכים ליצור קשרים חברתיים וזוגיים רק עם נכים.
- אנשים ללא נכות היוצרים קשר עם אנשים עם נכות, סובלים מבעיות כלשהן.

התייחסות החברה למיניות האדם עם המגבלה

- תחום המיניות מעורר גם בקרב בני משפחה ומטפלים תחושות שונות: חרדה, זehירות, אחריות, גועל, דחייה, איום, תחושת אחריות כבדה, חוסר אונים וחוסר ידע.
- קיימים מיתוסים רבים ותפיסות שמרניות יותר מאשר לגבי אוכלוסייה ללא נכות.
- התפיסות אינן מכירות לגמרי באנשים עם מוגבלות כבעלי התפתחות מינית תקינה ובעלי יכולת להתנהגות מינית חיובית ואחראית.
- הנושא מורכב ובעל השלכות רבות (היריון, ניצול מיני, מחלות מין), מצב המגביר את תחושת הזהירות וההגנה.
- מצב זה מביא למניעת אפשרויות והזדמנויות לקיום יחסי-מין, ולמניעת ביטוי הרגשות המקדימים – רכות, חום, חיבה, קשר – המתבטאים במגע, ביצירת קשר חברות וקשר זוגי, אינטימיות וכדומה.

**בחינוך המיני-חברתי מושם דגש על זכותו של כל פרט
לביטוי מיני, לקרבה ולאינטימיות כמו גם להנאה
מינית. כל זאת, בהתאמה לכללים החברתיים הבאים
לגבי התנהגות מינית ולמאפייני הפרט (גיל, שלב
התפתחות, סוג הלקות, משתנים אישיים וכו').**

זכויות מיניות ואחריות מינית של אנשים עם מגבלה

■ לכל אדם זכויות בתחום הבין-אישי:

- לפיתוח קשרים חברתיים, רגשיים ומיניים, בהם הוא יכול לאהוב ולהיות נאהב, להתחיל קשר ולסיימו לפי בחירה אישית.
- להגינות ולכבוד.
- לפרטיות, לחיסיון ולחופש השייכות.

■ לכל אדם זכויות בתחום המיני:

- לביטוי מיני ולחינוך התואם את ערכיו התרבותיים, הדתיים והמוסריים ולאחריות חברתית.
- לקבלת מידע כדי לעודד קבלת החלטות מודעות בנושאים שונים: היריון, נישואין וחיי משפחה, הימנעות ממין, בריאות מינית ומין בטוח, נטייה והעדפה מינית, ניצול מיני.
- להגנה מפני הטרדה מינית, ומפני פגיעה וניצול גופני, מיני ורגשי.

המשך זכויות מיניות...

- **לכל אדם אחריות בתחום המיני - להתחשב בערכים, בזכויות וברגשות של אחרים.**
- **בהתייחס לפוטנציאל להולדה ולגידול ילדים, לאנשים עם נכות התפתחותית הזכות:**
 - לקבל חינוך ומידע ביחס להולדה ולגידול ילדים באופן אישי המותאם ליכולת הייחודית של הפרט ללמידה ולהבנה.
 - לקבל החלטות ביחס להולדה ולגידול ילדים, עם התמיכות הנדרשות.
 - לקבל החלטות ביחס לשימוש באמצעי מניעה, בהתאמה לתפיסות אישיות ואמונות דתיות.
 - לשלוט על גופם.
 - להיות מוגנים מפני ביצוע עיקור, על רקע קיום הנכות לבדה.

לסביבה המטפלת ולהתייחסותה השפעה גדולה על מהלך ההתפתחות הפסיכו-סקסואלית של אדם עם מגבלה

חלק ניכר מהתפיסה העצמית וההתנהגויות המתפתחות קשורות באופן ישיר להשפעת הסביבה

מיניות של אנשים עם מוגבלות

- האדם עם המוגבלות הוא ככל אדם אחר. גם בתחום המיני הוא
- בעל יצרים,
- זקוק לחום, למגע,
- זקוק אינטימיות,
- זקוק ליחסים מיניים.
- מרבית האנשים עם הנכות:
- יכולים ללמוד להביע בצורה אפקטיבית את המיניות שלהם (יצירת קשרים חברתיים ובין-אישיים, התמודדות עם תחושות ודחפים מיניים-חברתיים)
- ליהנות ממנה בדרכים מקובלות על הסביבה שבה הם חיים.

הקשר בין חינוך מיני - חברתי לסיכון

- הכרחי לעסוק בנושא זה בתוך מערכות ומסגרות של אנשים עם מוגבלות. הנושא חשוב מבחינת המניעה משני היבטים:

- ניצול ופגיעה;

- שלילת זכויות מיניות נורמטיביות - הזכות לבריאות מינית של אנשים עם מוגבלות.

המשך

- קיים קשר ישיר בין קיומן של תכניות לחינוך מיני חברתי במסגרות של אנשים עם מוגבלות לבין מצבים של ניצול ופגיעה.
- בהיעדר תכניות המתייחסות לנושא באופן מערכתי, נמצא היקף גדול של מקרי פגיעה.
- הדרכה והכוונה היא הכרחית על מנת לממש את צורכיהם המיניים באופן מהנה, מספק ומוגן.
- ללא הדרכה יימצאו האנשים עם הנכות במצבי סיכון לפגיעה מינית ולהתנהגות מינית שאינה מתאימה.